

Михайло Миколайович ШУМИЛО,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу проблем
цивільного, трудового та підприємницького права
Інституту держави і права ім. В. М. Корецького
Національної академії наук України (м. Київ),
shumilomisha@gmail.com

УДК 349.3

ДИНАМІЧНІ ТА СТАТИЧНІ СОЦІАЛЬНІ ПРАВА У КОНТЕКСТІ ЗМІНИ ПАРАДИГМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Досліджується проблема соціальних прав в Україні, а також їх динаміка крізь призму конституційної юстиції. Констатується, що Україна перебуває на етапі переходу від патерналістичної соціальної держави до неопатерналістичної, що ґрунтується на принципі самозабезпечення особи та збереження за державою обов'язку соціального захисту тих, хто без нього не може обійтися. Доводиться, що соціальні права необхідно розрізняти на статичні та динамічні. Статичні соціальні права є непорушними і гарантують мінімальний рівень життєдіяльності громадян, який повинен дозволяти особам реалізовувати свої права та свободи. Динамічні соціальні права є додатковим набором індексу соціальних прав, що можуть надаватись та скасовуватись державою, а також розширювати або звужувати їх зміст та обсяг. Динаміка останніх не загрожує життєдіяльності людини і залежить від фінансових можливостей держави, хоча і напряду впливає на соціальну захищеність та добробут громадян.

Ключові слова: соціальний захист, соціальні права, соціальна держава, право на соціальний захист, соціальне забезпечення.

Соціальні права є невід'ємним атрибутом будь-якої цивілізованої країни. Індекс соціальних прав остаточно утвердився і зазнав найбільшого розширення у ХХ ст., навіть більше, соціальні права набули конституційного статусу майже у всіх країнах світу. Важливість соціальних прав підтверджується також і тим, що вони стають предметом міжнародного правового регулювання як багатостороннього на рівні ООН, МОП, РЄ тощо, так і двосторонніх міжнародних договорів. Вершиною утвердження соціальних прав є створення механізму їх захисту не тільки національними судами, але і міжнародними, серед яких можна виокремити Європейський суд з прав людини (Гаага), юрисдикція якого поширюється на всі країни-учасниці Ради Європи, які ратифікували Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (окрім Білорусі), та Суд Європейського Союзу (Суд справедливості) (Люксембург), юрисдикція якого поширюється тільки на країни-члени ЄС.

Проблема соціальних прав є надзвичайно актуальною як з практичного боку, так і теоретичного. Крім цього, порушена проблематика має міжгалузевий характер і досліджується науковцями-теоретиками права (П. М. Рабінович, С. О. Верланов, О. В. Соловійов та ін.), конституціоналістами (О. В. Скрипнюк, І. В. Яковюк та ін.) і, звісно ж, вченими, праці яких присвячені науковим пошукам у межах права соціального забезпечення (Н. Б. Болотіна, Н. М. Хуторян, П. Д. Пилипенко, О. М. Ярошенко, С. М. Синчук, О. В. Тищенко, О. І. Кульчицька, К. В. Бориченко, К. Средкова, Х. Т. Мелешко та багато інших). Однак інтенсифікація суспільного розвитку, новочасні виклики, серед яких — глобалізація, економічні та демографічні кризи, складнощі у міграційній політиці, а для України це й особливі проблеми, такі як анексія Криму, АТО на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, внутрішні вимушені переселенці, актуалізують потребу в новому погляді на, здавалося б, аксіому недоторканності соціальних прав або, інакше кажучи, переосмислення сутності соціальної держави.

Новочасна система соціального захисту України почала формуватися з моменту проголошення незалежності. Однак недоліком цього блоку законодавства була його безсистемність, спорадичність. Кількість соціальних законів збільшувалася в геометричній прогресії, проте рівень соціального захисту невпинно знижувався. Сьогодні можна констатувати кризу джерел соціального законодавства — його інфляцію. За формальними ознаками, тобто наявності того чи іншого правового регулювання в соціальній сфері, Україна не поступається жодній країні ЄС, проте його наповнення різуче відмінне. По правді кажучи, криза, яку сьогодні переживає система соціального захисту, має також і цілком об'єктивні зовнішні причини, оскільки Україна перебуває у фарватері загальносвітових тенденцій, поміж них і зміні парадигми соціальної держави.

Сьогодні вже стає очевидною необхідність переходу від патерналістичної моделі держави до неопатерналістичної, що детально

обґрунтовується в інших роботах [1, с. 11, 111–112]. Загальносвітовою тенденцією, яку можна спостерігати і в Україні, є відхід від концепції патерналістичної соціальної держави, за якої основний тягар щодо соціального захисту лежить на державі. Ця тенденція неминуча, хоча досить повільно, але держава відходить від патерналізму, що трактується як матеріальне забезпечення всіх без виключення громадян, які перебувають у скруті в формі прямих виплат з державного бюджету. Нині в Україні можна спостерігати зародження неопатерналістичної держави, в умовах якої соціальна функція здійснюється шляхом більш широкого застосування і з розширенням методів реалізації соціальної політики, в основі яких — попередження соціальних ризиків. Неопатерналістична держава — це модель активного сприяння громадянам забезпечувати самим себе через страхові механізми. Пропонуємо вибудовувати сучасну соціальну модель, яка базуватиметься на принципі самозабезпечення громадян, де держава відіграє роль адміністратора у процесах загальнообов'язкового соціального страхування, створює умови для ефективного розвитку та діяльності приватного соціального страхування і тільки в окремих випадках здійснює соціальних захист осіб, які цього потребують із об'єктивних причин. Йдеться про створення економіко-правових механізмів, за яких особи зможуть реалізовувати своє право на пенсію чи інший вид соціального забезпечення, спираючись на страховий стаж. Держава не виконує функцію «підклавальника», а через органи спеціальної компетенції акумулює, інвестує соціальні внески і за наявності соціального ризику забезпечує осіб їх страховими виплатами у формі пенсій та допомог, фактично виконуючи функцію адміністрування акумульованих коштів.

На нашу думку, прикладом наслідування такого розвитку соціальної сфери є Королівство Нідерланди, яке перебуває у мейнстрімі реформування соціальної сфери в Європі. Новий монарх цієї заможної країни Віллем-Олександр у своєму першому зверненні до парламенту в 2013 році зазначив: «Класична соціальна держава поволі, але правильно перетворюється на державу «співучасті суспільства (громадян)». Йдеться про те, що державні системи повинні розпочати заохочувати самозабезпечення над державною залежністю [2]. На жаль, в Україні і сьогодні як у стінах парламенту, суспільстві, так і в науці права соціального забезпечення, здебільшого домінує бачення цієї проблеми крізь призму державного соціального забезпечення «від колиски до могили». Очевидно, що економічні реалії невблаганні, і якщо ми не розпочнемо змінювати систему соціального захисту еволюційними методами на основі модерності, то ринкова економіка зробить це революційними методами, чого допустити в жодному разі не можна, оскільки ризики таких змін важкопрогнозовані.

Окремого зауваження потребує той факт, що система соціального захисту ґрунтується на двох основних принципах функціонування:

- 1) принципі соціального страхування;
- 2) принципі соціальної аліментації.

Ті відносини, що вибудовані на основі страхування, повністю залежать від застрахованої особи, на чому вище наголошувалося. Ті відносини, що ґрунтуються на принципі соціальної аліментації, є найбільш вразливими до різких кроків законодавця, оскільки виплачуються із державного бюджету та покликані гарантувати соціальну захищеність особи за умови настання соціального ризику. Саме про останні йтиметься у цьому дослідженні.

У контексті викладеного не можуть залишатися без перегляду і соціальні права. Законодавчі новели у сфері соціального захисту останнього часу, що спрямовані на його оптимізацію, спричинили низку дискусій серед науковців та, що найголовніше, шквал звернень до Конституційного Суду України про розгляд таких змін на предмет їх конституційності.

Серед останніх можна навести:

— конституційне подання від 11 грудня 2014 р. № 27-кє щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 7 розділу II, розділу III Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» [3];

— конституційне подання від 24 вересня 2015 р. № 32-кє щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень п. 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-ХІІ [4];

— конституційне подання від 8 травня 2015 р. № 04-03/6-267 щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» від 2 березня 2015 р. № 213 [5];

— конституційне подання від 24 вересня 2015 р. № 31-кє щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень п. 9 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 р. № 76 [6];

— конституційне подання від 11 грудня 2015 р. № 11-кє щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пп. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 14 п. 4 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 р. № 76 [7];

— конституційне подання від 18 травня 2016 р. № 04-03/6-170 щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення п. 11 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» [8];

— конституційне подання від 25 квітня 2016 р. щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 р. № 1788 у редакції від 24 грудня 2015 р. із змінами, внесеними Законом

України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 24 грудня 2015 р. № 911» [9] та багато інших.

Щодо окремих конституційних подань ухвалою Конституційного Суду України відмовлено у відкритті конституційного провадження, частина перебуває на розгляді.

Оскільки конституційні подання загалом є типовими, то достатньо зупинитися на кількох для розкриття поставленої проблеми; таким чином, для наукового аналізу взято конституційні подання від 24 вересня 2015 р. № 31-кє та від 11 грудня 2015 р. № 11-кє, про які вже йшлося вище. Так, Законом України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 р. № 76 було внесено низку змін до чинних нормативно-правових актів, якими, зокрема скасовуються пільги для учасників війни та осіб, на яких поширюється чинність цього Закону:

1) безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання;

2) безплатний проїзд один раз на два роки (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом незалежно від наявності залізничного сполучення або проїзд один раз на рік (туди і назад) вказаними видами транспорту з 50-процентною знижкою.

Скасовуються також пільги для осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною у частині компенсації вартості проїзду до санаторно-курортного закладу і назад, крім цього скасовано:

1) безплатний проїзд один раз на рік (туди і назад) залізничним транспортом у двомісному купе спальних вагонів швидких і пасажирських поїздів, водним транспортом у каютах 1 класу (на місцях першої категорії) експресних і пасажирських ліній, повітряним або міжміським автомобільним транспортом;

2) безплатне користування внутріміським транспортом (трамваєм, автобусом, тролейбусом, метрополітеном, водними переправами) і поїздами приміського сполучення, а в сільській місцевості — автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання. Законом змінено механізм реалізації права на соціальні пільги, йдеться про те, що пільги, передбачені пп. 1, 2, 4, 5, 6 та 18 ч. 1 ст. 14, пп. 1, 2, 4, 5, 6 та 20 ч. 1 ст. 15, пп. 4, 5, 7 та 12 ст. 16 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 р. № 3551, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У частині соціального захисту чорнобильців оскаржуються положення, якими:

1) окремі види соціальних пільг та допомог були скасовані без закріплення будь-яких компенсаторів. Йдеться про пп. 2, 4, 7 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 р. № 78;

2) встановлено максимальний розмір додаткової пенсії, тобто закріплення обмежувальної норми, визначено п. 12 розділу I наведеного Закону;

3) запроваджено механізм «права вибору пільги», тобто особами, які мають одночасно право на інші пільги та компенсації, передбачені законодавством України, надаються за їх вибором пільги та компенсації відповідно до одного із законів України, йдеться про п. 14 розділу I Закону.

Наведене оголило проблему закріплення, зміни та реалізації соціальних прав. Вирішення цієї дилеми неможливе без розуміння сутності соціальних прав, закріплених у ст. 46 Конституції України та соціальних прав, що передбачені законами України.

Отже, під соціальними правами необхідно розглядати весь комплекс прав, які гарантовані державою у сфері соціального забезпечення, соціального обслуговування, виплати соціальних допомог та надання соціальних пільг. Однак постає питання, які саме права непорушні та захищаються Конституцією, є статичними і не можуть бути скасовані, які права перебувають у динаміці. Україна як соціальна держава повинна гарантувати той набір соціальних прав, без яких громадянин може припинити своє фізичне існування, тобто набір прав, які гарантують особі її повноцінну життєдіяльність. Це такі ключові соціальні виплати, допомоги чи послуги, без яких особа не може існувати; що стосується їх кількісних та якісних показників, то, на нашу думку, вони повинні бути достатніми для здійснення особою своїх прав та свобод. Проте є і категорія динамічних соціальних прав, які держава може запроваджувати, змінювати їх зміст та обсяг (як у бік розширення, так і в бік звуження), а також скасовувати, що зумовлено фінансовими можливостями держави. Про це йдеться і в рішенні Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» [10] від 26 грудня 2011 р. № 20–рп/2011. Конституційний Суд України, вирішуючи це питання, враховує також положення актів міжнародного права. Так, згідно зі ст. 22 Загальної декларації прав людини розміри соціальних виплат і допомоги встановлюються з урахуванням фінансових можливостей держави. Європейський суд з прав людини у рішенні від 9 жовтня 1979 р. у справі *Ейрі проти Ірландії* констатував, що здійснення соціально-економічних прав людини значною мірою залежить від становища в державах, особливо фінансового. Такі положення поширюються й на питання допустимості зменшення

соціальних виплат, про що зазначено в рішенні цього суду у справі *Кйартан Асмундсон проти Ісландії* від 12 жовтня 2004 р. Одним з визначальних елементів у регулюванні суспільних відносин у соціальній сфері є додержання принципу пропорційності між соціальним захистом громадян та фінансовими можливостями держави, а також гарантування права кожного на достатній життєвий рівень. Підводячи підсумок, у Рішенні Конституційного Суду України наголошується, що передбачені законами соціально-економічні права не є абсолютними. Механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема, через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження балансу інтересів усього суспільства. Крім того, такі заходи можуть бути обумовлені необхідністю запобігання чи усунення реальних загроз економічній безпеці України, що згідно з ч. 1 ст. 17 Конституції України є найважливішою функцією держави. Зміна ж механізму нарахування певних видів соціальних виплат та допомоги є конституційно допустимою до тих меж, за якими ставиться під сумнів сама сутність змісту права на соціальний захист.

Наведена правова позиція Конституційного Суду України є важливою для розмежування соціальних прав на статичні — ті, що не можуть бути скасовані чи змінені, та динамічні — які перебувають під впливом та залежать від фінансових можливостей держави.

Отже, Суд виходить із непорушності ч. 1 ст. 17, а також ст. 48 Конституції, яка гарантує достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї. Саме вимога ст. 48 є критерієм для поділу соціальних прав на динамічні та статичні. Якщо ті чи інші соціальні права забезпечують достатній життєвий рівень для особи чи її сім'ї, то їх слід відносити до статичних, оскільки вони прямо впливають на життєдіяльність громадянина і скасування цих соціальних прав чи звуження їх обсягу або змісту може призвести до смерті особи. До таких прав належить низка соціальних виплат, пільг, послуг, без яких особа, яка зазнала соціального ризику, не може обійтися (державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам, дітям-інвалідам, інвалідам дитинства, сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям тощо). Тобто дохід або його відсутність у таких осіб є настільки критичним, що держава повинна здійснювати їх соціальну підтримку.

Якщо ж йдеться про такі динамічні соціальні права, які, власне, і є предметом розгляду конституційних подань, такі як: першочергове щорічне безплатне забезпечення санітарно-курортними путівками або путівками на відпочинок шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок; першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах та аптеках; користування при виході на пенсію та зміні місця роботи поліклініками, до яких вони були прикріплені під час роботи; першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах та аптеках, щорічне отримання відпустки, підняття пенсійного віку та ін., — скасування чи звуження цього набору прав не може призвести до загрози життєдіяльності людини, вони є додатковими, підвищують рівень соціальної захищеності

осіб і безпосередньо залежать від наповнення державного бюджету та спроможності держави їх забезпечувати. Про наведене йдеться і в пояснювальній записці при підготовці Закону України від 24 вересня 2015 р. № 76, а саме прийняття зазначеного законопроекту обумовлено необхідністю реалізації заходів щодо економного та раціонального використання державних коштів та приведення до фінансових можливостей дії положень окремих законів України. Крім цього, наголошувалося, що метою таких законодавчих новел є створення умов для стабілізації фінансового стану держави та вдосконалення окремих положень соціальної політики, а його реалізація сприятиме збалансуванню Державного бюджету України та ефективному і раціональному використанню бюджетних коштів.

Одним із аргументів у конституційних поданнях, який використовується, є посилання на ч. 3 ст. 22 Конституції України про недопустимість звуження змісту та обсягу існуючих прав при прийнятті нових або внесенні змін до чинних законів. Це стосується тих змін, якими уточнюються механізми правореалізації, тобто право на отримання тієї чи іншої пільги, надання її тим, хто без неї не може обійтися. Іншими словами, окремі зміни уточнюють суб'єктів-отримувачів соціальних пільг.

У контексті аналізу динамічних соціальних прав необхідно зазначити, що Україна є соціальною державою і перебуває на етапі відходу від патерналістичної держави. Проте залишається обов'язок держави гарантувати соціальних захист тим особам, які перебувають у об'єктивних життєвих обставинах, які без державного соціального захисту не змогли б реалізувати свої права. Одним із пріоритетних принципів держави є принцип соціальної справедливості, сутність якого полягає в тому, що соціальний захист отримують ті, які його дійсно потребують. Одним із способів встановлення факту необхідності надання соціальної пільги є обчислення розміру середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу. Цей механізм дозволяє побачити, чи дійсно потребує особа отримання цієї пільги чи ні. Отже, аргументи опонентів законодавчих змін жодним чином не можна вважати переконливими або як такими, що суперечать Конституції України загалом чи звужують зміст та обсяг прав людини зокрема, оскільки у змінах йдеться про удосконалення правового механізму надання пільг.

Підводячи підсумок викладеному, можна зробити висновок, що в часи стрімкого розвитку суспільства, переходу від патерналістичної моделі держави до неопатерналістичної необхідно змінювати наукові підходи до розуміння соціальних прав, відмовитися від їх абсолютизації. Саме тому, поділ соціальних прав на статичні та динамічні є найбільш раціональним. Статичні права непорушні та не можуть бути скасовані, як і не може бути звужений їх обсяг та зміст, вони гарантують людині мінімальний рівень життя. Динамічні права, їх запровадження, скасування або звуження чи розширення їх змісту напряму залежить від фінансових можливостей держави. Їх відсутність не впливає на

гарантування життєдіяльності особи, проте їх наявність покращує рівень соціальної захищеності громадян.

Список використаних джерел

1. *Шумило, М. М.* Правовідносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні [Текст] : монограф. / М. М. Шумило. — К. : Ніка-Центр, 2016. — 680 с.
2. *Sanandaji, N.* The Dutch Rethink the Welfare State [Electronic Resource] / Nima Sanandaji (11/02/2013) / Newgeography.com. — URL : <http://www.newgeography.com/content/004028-the-dutch-rethink-welfare-state>.
3. Конституційне подання від 11.12.2014 р. № 27-кс щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 7 розділу II, розділу III Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» [Електронний ресурс] / Конституційний Суд України. — URL : <http://ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=290760>.
4. Конституційне подання від 24.09.2015 р. № 32-кс щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень п. 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-XII» [Електронний ресурс] / Конституційний Суд України. — URL : <http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=286456>.
5. Конституційне подання від 08.05.2015 р. № 04-03/6-267 щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» від 2 березня 2015 р. № 213 [Електронний ресурс] / Конституційний Суд України. — URL : <http://ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=290756>.
6. Конституційне подання від 24.09.2015 р. № 31-кс щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень п. 9 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 р. № 76 [Електронний ресурс] / Конституційний Суд України. — URL : <http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=286455>.
7. Конституційне подання від 11.12.2015 р. № 11-кс щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пп. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 14 п. 4 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 р. № 76» [Електронний ресурс] / Конституційний Суд України. — URL : <http://ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=295155>.
8. Конституційне подання від 18.05.2016 р. № 04-03/6-170 щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення п. 11 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» [Електронний ресурс] / Конституційний Суд України. — URL : <http://ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=305302>.
9. Конституційне подання від 25.04.2016 р. щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 р. № 1788 у редакції від 24 грудня 2015 р. із змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 24 грудня 2015 р. № 911» [Електронний ресурс] / Конституційний Суд України. — URL : <http://ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=310527>.

10. Рішення Конституційного Суду України від 26.12.2011 р. № 20-рп/2011 у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-11>.

Надійшла до редакції 12.05.2016

Шумило М. М. Динамика и статика социальных прав в контексте изменения парадигмы социальной защиты в Украине

Исследуется проблема социальных прав в Украине, а также их динамика сквозь призму конституционной юстиции. Констатируется, что Украина пребывает на этапе перехода от патерналистической модели социального государства к неопатерналистической, что основывается на принципе самообеспечения лица и сохранение за государством обязанности социальной защиты тех, кто без нее не может обойтись. Обосновывается, что социальные права необходимо разделять на статичные и динамичные. Статичные социальные права являются нерушимыми и гарантируют минимальный уровень жизнедеятельности граждан, который должен позволять лицам реализовывать свои права и свободы. Динамичные социальные права являются дополнительным набором индекса социальных прав, что могут государством предоставляться и быть отмененными, а также расширять или сужать их содержание и объем. Динамика последних не угрожает жизнедеятельности человека и зависит от финансовых возможностей государства, хотя и напрямую влияет на социальную защищенность и благополучие граждан.

Ключевые слова: социальная защита, социальные права, социальное государство, право на социальную защиту, социальное обеспечение.

Shumylo, M. M. Dynamic and Static Social Rights in the Context of Social Protection Paradigm Shift in Ukraine

The problem of social rights in Ukraine and their dynamics in the light of constitutional justice are studied in the article. It is noted that Ukraine is in transition from paternalistic social state to neo-paternalistic one, based on the principle of an individual's self-support and preservation of the state's social security duty to those who can not stand without it. It is proved that social rights must be divided into static and dynamic. Static social rights are inviolable and guarantee a minimum level of life to citizens, which should allow individuals to exercise their rights and freedoms. Dynamic social rights is an additional set of social rights index that can be granted and revoked by the state, as well as expand or narrow their meaning and scope. The dynamics of the latter does not threaten livelihood of a person and depends on the financial capacity of the state, although it directly affects social security and welfare of citizens.

Keywords: social protection, social state, the right to social protection, social security.

